

Complexnummer: 521520

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Complex Dennis Leestraat

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

521521, 521522

Woonplaats

Stampersgat

Gemeente

Halderberge

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Dennis Leestraat 27, 4754 BA te Stampersgat

Complexomschrijving

Inleiding.

Complex in de kom van het dorp Stampersgat, iets ten oosten van het oude dorpsplein gelegen, bestaande uit een r.-k. PAROCHIEKERK (1) en twee TOEGANGSPOORTEN (2) van het kerkhof voorzien van vier beelden en één monumentaal dubbel hekwerk. In opdracht van het rooms-katholieke kerkbestuur van de parochie H. Leonardus en Gezellen Martelaren van Gorcum, bouwde de architect Wolter te Riele Gzn. (1867-1937) in 1923-1924 de kerk die stilistisch tot de Neogotiek behoort maar bovendien binnen het interieur kenmerken van het Expressionisme draagt. Delen van de oorspronkelijke inventaris zijn bewaard gebleven. De figuratieve glas-in-loodramen dateren uit 1951/1953/1956 en werden vervaardigd door de Brabantse glazenier Jan Willemen (1912-1985). Eén van de twee toegangspoorten van het kerkhof bevat een dubbel smeedijzeren hekwerk, vermoedelijk naar ontwerp van Wolter te Riele. De beelden op de poorten zijn afkomstig uit de kerk.

Omschrijving.

De parochiekerk H. Leonardus en Gezellen ligt aan de noordelijke zijde van de Dennis Leestraat. Aan die zijde een ter afscheiding van de straat gevormd plantsoen dat van de straat gescheiden wordt door een omheining bestaande uit een gemetselde voetmuur met ezelsrug en smeedijzeren sierhekken onderbroken door gemetselde posten. Binnen het plantsoen staat een herdenkingsmonument uit 1958 voor de heer J.F. Vlekke die een grote rol speelde bij de stichting van de parochie. Aan de westzijde van de kerk een kerkplein dat toegang verleent tot een pad in de richting van het kerkhof, met lijkenhuisje, ten noorden van de kerk. Aan deze zijde bovendien een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

voormalig klooster en een moestuin. Aan de oostzijde een modern woonhuis dat als pastorie fungeert.

Waardering.

Het complex is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van de rooms-katholieke kerk in het eerste kwart van de twintigste eeuw voor wat betreft bestemming en verschijningsvorm. Het heeft architectuur- en kunsthistorische waarde vanwege het elang voor de geschiedenis van de architectuur, beeldhouwkunst en ijzersmeedwerk. De kerk is daarnaast als laat werk van belang voor het oeuvre van architect Wolter te Riele. Het complex is verder van belang vanwege de bijzondere detaillering. Het complex heeft tezamen met het belendende voormalige klooster en het kerkhof met lijkenhuisje ensemblewaarden als essentieel onderdeel van een historisch gegroeid religieus ensemble. De kerk is daarnaast van belang als beeldbepalend element in de dorpskom van Stampersgat en vanwege de relatie tussen de monumentale schaal van het architectonisch ontwerp en de landelijke uitstraling van de architectuur in Stampersgat. Het complex is van belang wegens de gaafheid van de architectonische hoofdvorm (en grote delen van het interieur). Verder vanwege de hoogwaardige kwaliteit van de samenstellende onderdelen, bestaande uit een kerk en de toegangspoorten van de begraafplaats. Eén van de toegangspoorten is daarnaast van belang wegens een kunsthistorische zeldzaamheid.

Monumentnummer*: 521521

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82838/137

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Stampersgat	Halderberge	Noord-Brabant

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Oud en Nieuw Gastel	B			2882

Omschrijving**

Inleiding.

De PAROCHIEKERK H. Martelaren van Gorcum (ook bekend als H. Leonardus en Gezellen) ligt aan de noordelijke zijde van de Dennis Leestraat. Aan die zijde een ter afscheiding van de straat gevormd plantsoen waarin zich een monument bevindt uit 1958 voor de heer J.F. Vlekke. Aan de westzijde van de kerk een kerkplein dat toegang verleent tot een pad in de richting van het kerkhof met lijkenhuisje ten noorden van de kerk. Aan deze zijde bovendien een voormalig klooster en een moestuin. Aan de oostzijde een modern woonhuis dat als pastorie fungeert. De kerk werd in 1923-1924 gebouwd door de architect Wolter te Riele Gzn. (1867-1937) naar het voorbeeld van de eveneens door hem gebouwde H. Jacobus de Meerderekerk te Lonneker bij Enschede uit 1911-1912. Aannemer was H.J. van den Berg uit Stompwijk/Leidschendam. Bouwpastoor was P.J. Wagemakers die vanaf 1905 tot aan 1933 als pastoor aan de parochie verbonden was. De kerk werd ingewijd in september 1924. Wolter te Riele was één van de leerlingen van Dr. Pierre Cuypers en bouwde een groot aantal kerken voornamelijk in Gelderland en Overijssel. Diverse van zijn kerken tonen invloed van de architect Alfred Tepe. Binnen zijn late oeuvre ontwikkelde hij een vrijere ontwikkeling waarbij invloeden te zien zijn van het baksteenexpressionisme. De kerk te Stampersgat is hiervan een duidelijk voorbeeld. De neogotiek is hier gekoppeld aan een expressionistisch interieur met de nadruk op baksteen (het voorbeeld te Lonneker kende nog een gepleisterd interieur). Het gebouw werd zwaar beschadigd in 1944 waarbij het koorgewelf instortte en het hoogaltaar deels vernield werd. Na herstelling werd de kerk respectievelijk in 1951, 1953 en 1956 voorzien van figuratieve glasramen door glazenier Jan Willemen (1912-1985).

Omschrijving.

Georiënteerde neogotische driebeukige kruiskerk met centraliserende opbouw van het basilicale type. Vierkante vieringstoren met spits die boven een insnoering bestaat uit een achzijdige tamboer met dito spits. De tamboer bevat binnen iedere zijde een opening met driepas. Op de insnoering vier wijzerplaten. Traptoren aan de westzijde met achzijdig tentdak. Op het schip bevindt zich een zadeldak. Op de transeptarmen en het vijfzijdig gesloten koor een omlopend schilddak. Op de zijbeuken en koorkapellen een schilddak. Driezijdige tentdaken op de westelijke zijkapellen. In de oksel van koor en noordelijke transeptarm enkele nevenruimtes

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

met schilddak en platte daken. Op het schilddak een gemetselde schoorsteen en een dakkapel. Torens en daken gedekt met leien in Maasdekking; diverse kleine dakkapellen met zadeldakje en veelzijdig overstek aan de voorzijde. Op de vieringstoren, de top van de westgevel en het nokeinde van het koor een smeedijzeren kruis, op de traptoren en de nokeinden van transeptarmen en zijkapellen een smeedijzeren sierelement. Schoorsteen op de nok van het koor. Transept en koor met gelijke nokhoogten en dakvoeten. Schip met hogere nokhoogte en dakvoeten.

Westelijke zijkapellen met lagere nokhoogten en dakvoeten dan zijbeuken en koorkapellen. Door de monumentale hoogte van het kerkgebouw en zijn forse vieringstoren neemt de kerk een zeer in het oog vallende positie in binnen de dorpskom van Stampersgat. Het gebouw is opgetrokken uit in kruisverband gemetselde baksteen met toepassing van kunststeen bij gevelopeningen en leien op afzaten. Het schip heeft vier traveeën, de zijbeuken aan de westzijde van het transept hebben vier traveeën, aan de oostzijde hebben ze één travee, het transept heeft twee traveeën en het koor één travee met 7/12 sluiting. De koorkapellen hebben één travee met 2/8 sluiting. Aan de bovenzijde van de gevels een bakstenen muizentandlijst.

De viering wordt bekroond door een toren met twee geledingen. De eerste bevat aan iedere zijde twee vensters met spitsboog. De tweede bevat centraal een galmgat met spitsboog en aan weerskanten een spitsboogvormig spaarveld. Binnen de westgevel van het schip bevindt zich de hoofdingang en aan weerskanten een oculus. Boven de ingang een sierveld met kunststenen tracerings en centraal een nis met het zandstenen beeld van Leonardus van Veghel. Hierboven een groot spitsboogvenster met aan weerskanten een spitsboogvormig spaarveld. Het spitsboogvenster is onderverdeeld in twee lancetvensters en geheel bovenaan een venstertop. De lancetvensters bestaan uit twee boven elkaar gelegen spitsboogvensters. Binnen de geveltop drie spitsboogvormige spaarvelden waarvan het centrale exemplaar voorzien is van een gevelopening met luikje. Rechts van de kopgevel een traptoren met drie reeksen van trapsgewijs oplopende spleetvensters en bovenaan een reeks van spitsboogvensters. In de oksel van het schip en de westelijke kopgevels van de zijbeuken een driezijdige zijkapel met spitsboogvensters. De zijbeuken hebben per travee een spitsboogvenster. Binnen de west- en oostgevels hebben ze één spitsboogvenster. Het middenschip heeft een reeks van drie gekoppelde kleine spitsboogvensters en beneden binnen de eerste travee bovendien een groot spitsboogvenster. Binnen de kopgevels van het transept bevinden zich twee spitsboogvensters. In de noord- en zuidgevels van het transept bevindt zich een oculusvenster. De koorkapellen hebben drie spitsboogvensters. Het koor bevat zeven van dergelijke vensters. De nevenruimtes in de oksel van koor en noordelijke transeptarm hebben diverse getoogde gevelopeningen. De ingangen zijn hier bereikbaar via gemetselde trappen. Inwendig toont de kerk gemetselde wanden, pijlers en kruisribgewelven in diverse types. Zo zijn het schip en de viering voorzien van stergewelven. Het in bruine en rode baksteen uitgevoerde metselwerk van de wanden is uitgevoerd in kruisverband. Basementen en kapitelen zijn uitgevoerd in grijs graniet. Boogaanzetten en cordonlijsten zijn voorzien van siermetselwerk. Gewelf- en boogaanzetten alsmede ribben bevatten polychromie met decoratieve motieven. Binnen de vieringstoren bevindt zich een polychrome tekstband met de vermelding SANCTM.MARTORUM LEONARDI.ET SOCm EJUS CONCEDAT NOBIS.DOMINUS.SALUTEM ET PACEM PER.MERITA.ET INTERCESSIONUM. Het schip, de transeptarmen en het koor hebben een tweedelige opstand. Het koor heeft beneden witgepleisterde spitsboognissen en boven aan weerskanten van de traveeën een grijsgranieten colonnet op een kunststenen kraagsteen. De gemetselde orgeltribune is driezijdig en bevat siermetselwerk alsmede verzonken panelen met polychromie. De tribune rust op twee grijsgranieten zuilen met dito kapiteel en basement. De vloeren zijn voorzien van geometrische tegelpatronen met in de koortravee een Jeruzalemkruis. Het koor is voorzien van een vloer en altaarbordes in travertien en heeft zwartgranieten toegangstreden. Het gebouw bezit een deels nog oorspronkelijke inventaris. In het koor staat een weliswaar monumentale kunststenen altaartombe (ca. 1947) met reliëfs (Emmaüsscène, Izaäksoffer, Melchisedech-offer). Twee grijsgranieten communiebanken met centraal een gesloten deel met tekstpaneel in rose marmer binnen groenmarmere lijsten (DOMINE NON SUM DIGNUS/UT INTRES SUB TECTUM MEUM (I.)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

en SED TANTUM DIC VERBO/ET SANABITUR ANIMA MEA). Aan weerskanten een open gedeelte dat ingevuld is met een koperen reliëfelement (druiventrossen, Pie Pelicane, dorstend hert, korenaren). In de noordelijke koorkapel de grijsgranieten tombe van het voormalige hoofdaltaar (door Wolter te Riele) dat in 1944 deels vernield werd. Op de tombe bevinden zich deels gepolychromeerde zandstenen reliëfs (Izaäksoffer, Presentatie toonbroden, brandoffer). Aan de noordzijde van het koor een zwartgranieten hoeksteen waarop het Christusmonogram met Alpha en Omegateken alsmede de tekst Ao D/I OCTOBRIS/MCMXXIII. Binnen de zuidelijke koorkapel twee witmarmeren herdenkingsplaten met tekst: TER HERINNERING AAN DE OPRICHTING/VAN DE PAROCHIE VAN DE H. MARTELAREN/VAN GORCUM TE STAMPERSGAT 9 JUNI 1899:/HET EERSTE KERKBESTUUR: P.A. JONGENEELLEN, L. UITDEWILLIGEN,/M. VERAART, J.F. VLEKKE./HET EERSTE ARMBESTUUR:/G.P. BUS, J. KROONEN,/P.J. VAN SPRUNDEL, P.J. VERHEIJEN. (linker plaat) en: TER HERINNERING AAN DE PASTOORS/VAN DE PAROCHIE VAN DE H.H. MARTELAREN/VAN GORCUM TE STAMPERSGAT:/J. VAN GINNEKEN 1899-1905/P.J. WAGEMAKERS 1905-1933/A. V.D. WEIJGAERT 1933-1940/J.J.M. LIPS 1940-1962/W.F. MAAS 1962-1966/H.J.J. DE KORT 1966-1981/A. V.D. BOSCH SCJ 1982-. De kerk bevat diverse (deels nog oorspronkelijke) glas-in-loodramen. Binnen de zijbeuken en het transept zijn ze sober uitgevoerd met symbolische motieven in de venstertoppen.

Binnen de oculi bevatten ze bloemmotieven. De vensters van het koor en de koorkapellen bevatten vijftien ramen van glazenier Jan Willemen. De koorramen (uit 1951) verbeelden: Epifanie, Presentatie Christus, Transfiguratie, Laatste Avondmaal, Verrijzenis, Hemelvaart Christus, Pinksterfeest; de ramen in de Mariakapel (uit 1953) verbeelden: Adam en Eva in het paradijs, Annunciatie, Madonnafiguur, Hemelvaart Maria; de ramen in de Jozefkapel (uit 1956) verbeelden: Ite ad Joseph (Oud Testamentische Jozef), Vlucht naar Egypte, Jozeffiguur, Sterfbed H. Jozef. De kerk bevat voorts veertien kruiswegstaties van Gerrit de Morée (geboren in 1909) uit omstreeks 1924 en enige heiligenbeelden waaronder een zandstenen Pietà, eveneens omstreeks 1924. Bij de hoofdingang bevindt zich een houten tochtportaal dat voorzien is van panelen met vellingkanten en een kroonlijst met bloktandverdeling. Het bovenste deel springt terug en fungeert als een lichtbeuk met glas-in-loodvulling.

Waardering.

Het object is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van de rooms-katholieke kerk voor wat betreft bestemming en verschijningsvorm. Het heeft architectuur- en kunsthistorische waarde als een goed en gaaf voorbeeld in ex- en interieur van een neogotische kerk uit de jaren twintig van de twintigste eeuw waarin invloeden uit het baksteenexpressionisme zichtbaar zijn. Voorts van belang als een laat werk binnen het oeuvre van Wolter te Riele Gzn. die gezien moet worden als een belangrijke architect op het gebied van de neogotische architectuur. Buiten Gelderland en Overijssel is zijn oeuvre tamelijk beperkt. De kerk te Stampersgat is van architectuurhistorisch belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit in ex- en interieur, zoals gave verhoudingen en een bijzondere inwendige ruimtewerking en detaillering. Voorts van belang vanwege diverse waardevolle onderdelen binnen de inventaris, zoals het figuratieve glas-in-lood uit 1951/1953/1956 van glazenier Jan Willemen en de kruiswegreeks van kunstschilder Gerrit de Morée. Het object heeft ensemblewaarden als essentieel onderdeel van een historisch gegroeid religieus ensemble, voorts bestaande uit de begraafplaats met lijkenhuisje ten noorden van de kerk met deels monumentale toegangspoorten die voorzien zijn van heiligenbeelden, alsmede een voormalig klooster eveneens aan de noordzijde van de kerk en een herdenkingsmonument voor de heer Vlekke aan de zuidzijde van het gebouw. De kerk heeft stedenbouwkundige waarde door de markante en in het oog vallende positie die ze inneemt binnen de kom van Stampersgat. Door de monumentale verhoudingen is het object van belangrijke ruimtelijke betekenis binnen het dorp dat overwegend bepaald wordt door één- en tweelaags bebouwing. Ook in de wijde omgeving van Stampersgat heeft het kerkgebouw een belangrijke ruimtelijke werking. Het object is van belang wegens de gaafheid van de architectonische hoofdvorm en delen van het interieur en de inventaris.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Parochiekerk

Monumentnummer*: 521522

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82838/155

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>					
Stampersgat	Halderberge	Noord-Brabant					
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Dennis Leestraat	25			4754 BA	Stampersgat		
Dennis Leestraat	27			4754 BA	Stampersgat		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>			
Oud en Nieuw Gastel	B			2882			

Omschrijving**

Inleiding.

Aan het einde van een deels langs de westzijde van de kerk lopende toegangslaan ligt een TOEGANGSPOORT van de begraafplaats. Deze poort met een dubbel smeedijzeren hek dateert uit de bouwperiode van de kerk (1923) en is voorzien van heiligenbeelden. Een tweede poort (naar het oosten) is van recente datum (geen monumentale waarde) en is eveneens voorzien van (monumentale) heiligenbeelden.

Omschrijving.

De toegangspoort uit 1923 bevat een monumentaal dubbel hekwerk (waarschijnlijk ontworpen door Wolter te Riele) dat uitgevoerd is in smeedijzer. Het hekwerk bestaat uit in hoogte opklimmende ijzeren spijlen die aan de bovenzijde omgebogen zijn tot een krul en hierdoor op elkaar aansluiten. De spijlen worden bovendien met elkaar verbonden door horizontale ijzeren banden. De onderzijde en uiteinden van het hekwerk zijn ingevuld met een gesloten ijzeren vak. Op de centrale, bredere spijl sluit een kruis aan. Het hekwerk is ingeklemd tussen twee gemetselde hekposten die bekroond worden door een heiligenbeeld. Beide monumentale zandstenen heiligenbeelden zijn later op de posten geplaatst en afkomstig uit het koor van de kerk. Ze zijn uitgevoerd in Beuroner trant. Links is de H. Theresia van Avila verbeeld, rechts staat St. Clara. Naar rechts toe is recentelijk een tweede (niet monumentale) toegang tot het kerkhof gerealiseerd. De gemetselde hekposten zijn ook hier voorzien van een zandstenen beeld dat afkomstig is uit het koor en behoort tot dezelfde reeks als waartoe de reeds genoemde exemplaren behoren. Beide beelden van de H. Norbertus en St. Juliana vallen binnen de bescherming.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering.

De monumentale onderdelen van genoemde objecten zijn van algemeen belang. Ze hebben cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van de rooms-katholieke graf- en beeldhouwcultuur voor wat betreft bestemming en verschijningsvorm. De onderdelen hebben kunsthistorische waarde vanwege het belang voor de iconologie en de geschiedenis van het smeedijzerwerk en de hiermee samenhangende bijzondere detaillering alsmede de iconologie en geschiedenis van het beeldhouwwerk en de daarmee samenhangende detaillering. De onderdelen hebben ensemblewaarden als onderdeel van een historisch gegroeid religieus ensemble, voorts bestaande uit de begraafplaats met lijkenhuisje, de kerk, een voormalig klooster en een herdenkingsmonument. De onderdelen zijn van belang wegens de gaafheid en de kunsthistorische zeldzaamheid van de verschijningsvorm.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

Poort